

Ing. Oldřich Vlasák
Místopředseda Evropského parlamentu
Místopředseda Svazu měst a obcí ČR

Evropské fondy - koheze nebo kompenzace?

V souvislosti s naším členstvím v Evropské unii se každý regionalista, ať už chce nebo nechce, setká s evropskou regionální politikou resp. konkrétně pak evropskými fondy. Pro akademiky je tato oblast pokladnicí dat, na kterých je možné testovat různé hypotézy a vyvozovat z nich překvapivá zjištění územních disparit, pro praktiky pak příležitostí realizovat konkrétní projekty a dosáhnout kýženého stavu v daném místě. Vzhledem k tomu, že jde o redistributivní nástroj politiky, kterým je přerozdělována více než třetina evropského rozpočtu, je tato oblast také doménou volených zástupců.

Nejenom v akademické literatuře, ale i v reálném politickém životě evropských institucí v Bruselu, se dlouhodobě střetávají dva názorové proudy hodnotící opodstatnění této politiky. Pro jedny představují evropské fondy nástroj ekonomické, sociální případně také environmentální koheze, jejímž cílem je vyrovnávání regionálních rozdílů. Pro druhou skupinu jsou evropské fondy pouhou kompenzací méně vyspělým členským státům za to, že otevřely své trhy státům vyspělejšími a umožnily jim tak odbyt přebytečných produktů a služeb. Zatímco první skupina se pokouší argumentovat regresními modely a korelacemi mezi alokacemi a různými ekonomickými veličinami (především pak výší a vývojem hrubého domácího produktu a mírou nezaměstnanosti), druhá skupina ukazuje příklady, kdy ani v dlouhodobém horizontu evropské fondy nepomáhají (proslulá je v tomto ohledu oblast jižní Itálie nebo chcete-li Mezzogiorna) a dokazuje, že na mikroúrovni se disparity naopak zvětšují.

Dlužno říci, že minimálně v politice má první skupina navrch. Zatímco historická rozšíření Unie zpravidla vedla k nárůstu výdajů na evropskou regionální politiku, poslední tři rozšíření v 21. století žádné zásadní změny celkových alokací nepřineslo. Naopak snahou je pravidla a možnosti čerpání co nejvíce sešněrovat a omezit možnosti financování pouze na vybrané evropské priority. Je to způsobeno tím, že i v souvislosti s dlouhodobou ekonomickou a finanční krizí nejsou občané a voliči ze zemí, které jsou čistými plátcí, ochotni nadále solidárně přispívat na projekty v chudších zemích, kde jim levnější pracovní síla na společném vnitřním trhu v souvislosti s relokací firem často bere či omezuje možnosti jejich vlastního ekonomického uplatnění.

Když navíc jejich populističtí politici - volení zástupci na nejrůznějších úrovních včetně Evropského parlamentu - ucítí míru společenské frustrace z vysokých měř nezaměstnanosti, jsou odhodláni přidávat do ohně polínka s nacionalistickými a antiimigračními nápisy za každou cenu. Nutno současně férově říci, že "vedlejší efekty" regionální politiky jako je vysoká míra korupce a obrovská byrokracie rozhodně efektu sociální koheze nepomáhají a činí tak obhajobu pokračování další evropské redistribuce velmi problematickou. Na těchto vlnách se pak nese často oprávněná kritika evropské regionální politiky a vznikají demagogická prohlášení o přínosech a negativech evropských fondů.

Akademické, teoretické i praktické studie o využívání evropských fondů v České republice, která patří mezi nejhůře čerpající členské státy s jednou z nejvyšších měř chybovosti, v tomto ohledu mohou politikům pomoci lépe argumentovat a využívat v politických proklamacích daty podložená stanoviska namísto prázdných a obecných emočně zabarvených tvrzení. V tomto ohledu dlouhodobě patří cyklus odborných konferencí na téma Regionální rozvoj mezi teorií a praxí, pořádaný pod vedením doc. Ing. arch. Vladimíry Šilhánkové, Ph.D., k mimořádným příležitostem načerpat nové poznatky a vyměnit si odborné názory na téma, které je pro nás natolik zásadní a zároveň kontroverzní.

V Hradci Králové dne 1. dubna 2014